

70-asis Tautosakos darbų tomas, pasirodantis praėjus devyniasdešimčiai metų nuo pirmojo šio tęstinio mokslinio leidinio numerio, liudija folklorinių tyrimų aktualumą šių dienų visuomenei, ryškina folkloro kaip reiškinio sampratos kaitą, o sykiu pabrėžia pačios folkloristikos svarbą tarpdisciplininių tyrimų kontekste.

Tomą pradeda Viktorijos Šeinos straipsnis, kuriame tiriama vulgarizmų cenzūra XIX–XX a. Kristijono Donelaičio kūrinių leidyboje. Vieną po kito peržvelgiant visus stačiokiškos liaudiškosios leksikos ir frazeologizmų kupiūravimo ir eufemizavimo atvejus, aiškėja, kaip ši praktika yra pakeitusi kūrinių stilių, semantiką ir metriką. Apibrėždama konkretų sociokultūrinį kontekstą skirtingais laikotarpiais, autorė svarsto, kokių lingvistinių nuostatų bus laikęsi K. Donelaičio kūrinių rengėjai. Vienas iš jos keliamų klausimų skamba taip: ar originali, nefiltruojama K. Donelaičio kūrinių leksika būtų galėjusi paskatinti didesnę lietuvių rašytojų atvirumą kasdieniui liaudiškai kalbai grožinėje literatūroje?

Greta Paskočiūmaitė-Petruškevičienė straipsnyje „Partizaninio karo refleksija ir priešiško vaizdiniai leidinyje Prie rymančio Rūpintojėlio (1949–1953)“ pristato Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Tarybos prezidiumo nutarimu leisto žurnalo tikslus ir leidybos peripetijas. Autorė daro išvadą apie dvejopą leidinio reikšmę: viena vertus, tai buvo ideologinis-dvasinis vadovas pačiai partizanų bendruomenei, kita vertus, jis padėjo jiems ryškinti savąjį – tautos laisvės siekiančiųjų – įvaizdį. Tai iš esmės atliepė partizanų vadovybės tikslą – ateities kartoms palikti savo pasakojimą apie laisvės kovas kaip atsvarą sovietų propagandai.

Kituose dviejuose straipsniuose susitelkiama prie moterų patirčių. Agnės Gintalaitės straipsnis „(Ne)sustabdyta kelionė: sveikatos sutrikimų patirtis moterų kelionių naratyvuose“ nagrinėja netikėtas imobilizacijos ir priklausomybės situacijas, patiriamas moterų, kelionę suprantančių kaip emancipacinę laisvės ir autonomijos įgyjimo praktiką. Pasitelkdama fenomenologinę prieigą, autorė atskleidžia, kad privertinė kelionės pauzė dėl ligos nebūtinai reiškia jos įtrūkį ar laisvės praradimą. Rūtos Latinytės tyrime pristatoma asmeninė vienišų motinų patirtis. Autorės surinktos medžiagos ir medijų analizė atskleidžia, kad medijose vyraujantys stereotipai, skatinantys įsivaizduoti vienišas mamas kaip neatsakingas, amoralias, ekonomiškai pažeidžiamas, persikelia į realų gyvenimą ir jas traumuoja.

Michele'ės Tita'os straipsnis siūlo apmąstyti Sniego žmogaus, arba Didžiapėdžio, fenomeną kaip atvejį, leidžiantį analizuoti ribą tarp tikėjimo ir mokslinio žinojimo, remiantis Davido Huffordo pasiūlyta šios dichotomijos kritika. Tyrime aiškinamasi, kaip šios būtybės tyrėjai-mėgėjai, siekdami pagrįsti savo įsitikinimus, perima ir interpretuoja mokslinį diskursą. Daroma išvada, jog Sniego žmogaus atvejis atskleidžia ne griežtą tikėjimo ir mokslo paremtą žinojimo atskirtį, o jų sambūvį ir tarpusavio sąveiką.

Greta mokslo straipsnių skelbiamas Gražinos Daunoravičienės-Žuklytės antropologinis etiudas, kuriame siekiama atskleisti dainininko, griežiko Jono Širvio gyvenimo ir muzikavimo aspektus. Autorės straipsnis paremtas ilgamete bendravimo su Širvių gimine patirtimi, paties J. Širvio autentiška rokiškėnų šnektą papasakota gyvenimo istorija, taip pat jo giminių bei kaimynų atsiminimais. Į antropologinį etiudą integruotas ir platesnis Širvių giminės kūrybiškumo, įgimtų gabumų diskursas, atsiskleidžiantis per sąsają su Pauliumi Širviu bei teksto autorės susitikimų su poetu įspūdžius.

Recenzijų skylyje pristatomos keturios per pastaruosius dvejus metus publikuotos knygos. Aistės Kučinskienės recenzija skirta 2025 m. išėjusiai Jurgos Jonutytės monografijai Sniego spalva per balta. Norma ir galia sakytiniuose diskursuose – tai jau ne pirmas autorės tyrimas normatyvumo, pažeidžiamumo filosofijos srityje. Žydronė Kolevinskienė aptaria taip pat šiais metais publikuotą poetės Janinos Degutytės laiškyne tritomį – ilgametį Giedrės Šmitienės tyrimų rezultatą. Mįslėms skirtą Aelitos Kėnsmienės monografiją Lietuvių mįslės: Funkcionavimas ir poetika (2024) pristato Laima Anglickienė. Jonas Mardosa, gilindamasis į šviesios atminties Rūtos Žarskienės monografiją Pučiamųjų instrumentų ansambliai ir orkestrai tradicinėje Lietuvos kultūroje (2024), išryškina etnologijai įdomius knygos aspektus.

Informacijos skylyje trumpai referuojama apie Lietuvių tautosakos archyvo 90-mečiui dedikuotą konferenciją. Tomo pabaigoje skelbiamas Vilmos Daugirdaitės parengtas išsamus „Tautosakos darbų“ bibliografinis duomenynas (2021–2025, t. 61–70).

Modesta Liugaitė-Černiauskienė, Jurgita Ūsaitytė

The 70th volume of Tautosakos darbai / Folklore Studies, appearing ninety years after the first issue of this ongoing scientific publication, testifies to the relevance of folklore research to the modern society, highlights the change in the concept of folklore as a phenomenon, and at the same time emphasizes the importance of folklore studies in the context of interdisciplinary research.

The volume begins with an article by Viktorija Šeina examining censorship of the rough vernacular lexis and phraseologisms in the process of publishing Kristijonas Donelaitis' works in the 19th–20th centuries. Having reviewed all the cases of clipping and euphemization of folk vocabulary and phraseologisms, the author demonstrates how this practice has changed the style, semantics, and meter of the poetic works. Defining the specific sociocultural context in different periods, the author examines the linguistic attitudes of the editors of K. Donelaitis' works. She also raises the following question: could the original, unfiltered vocabulary of K. Donelaitis' works have encouraged greater openness of Lithuanian writers to the vernacular language in fiction?

In her article "Reflection on Partisan War and Images of the Enemy in the Publication Prie rymančio Rūpintojėlio (1949–1953)" Greta Paskočiūmaitė-Petruškevičienė presents the goals and publishing vicissitudes of the magazine published by the resolution of the Presidium of the Council of the Lithuanian Freedom Fight Movement. The author concludes that the publication has had a dual significance: on the one hand, it was an ideological and spiritual guide for the partisan community itself, and on the other hand, it helped them to develop their own image – as people striving for freedom. This essentially met the goal of the partisan leadership – to leave their story about freedom struggles to the future generations in contrast to the Soviet propaganda.

The next couple of articles focus on women's experiences. Agnė Gintalaitė's article "(Un)interrupted Journey: Experiences of Health Disorders in Women's Travel Narratives" examines unexpected situations of immobilization and dependence experienced by women who understand travel as an emancipatory practice of gaining freedom and autonomy. Using a phenomenological approach, the author reveals that a forced pause in travel due to illness does not necessarily mean a rupture in travel or a loss of freedom. Rūta Latinytė's study presents the personal experiences of

single mothers. The author's analysis of the collected stories and media publications reveals that the stereotypes prevalent in the media, enhancing the image of the single mothers as irresponsible, immoral, and economically vulnerable, transfer to real life and traumatize them.

Michele Tita's article proposes considering the phenomenon of the Sasquatch, or Bigfoot, as a case study allowing to analyze the boundary between belief and scientific knowledge, based on David Hufford's critique of the dichotomy. The study examines how (re)searchers and enthusiasts of this creature, seeking to substantiate their beliefs, adopt and interpret scientific discourse. It concludes that the case of the Sasquatch reveals not a strict separation between belief and scientific knowledge, but their coexistence and interaction.

Along with research articles, an anthropological study by Gražina Daunoravičienė-Žuklytė is published, revealing certain aspects of the life and music making of a folk singer and musician Jonas Širvys. The study is based on the author's long-term communication with the Širvys family, Jonas' own authentic life story related in the local dialect, as well as the memoirs of his relatives and neighbors. The anthropological study also integrates a broader discourse on the creativity and innate talents of the Širvys family, which is revealed through the connection with the renowned Lithuanian poet Paulius Širvys and the author's impressions of her meetings with him.

The reviews section presents four books published in the past two years. Aistė Kučinskienė's review is dedicated to the monograph by Jurga Jonutytė entitled "The Color of Snow is Too White: Norm and Power in Oral Life Stories" published in 2025, which is not this author's first study in the field of the philosophy of normativity and vulnerability. Žydronė Kolevinskienė discusses the three-volume collection of epistolary heritage by poet Janina Degutytė, also published this year, which is the result of the long-term research by folklorist Giedrė Šmitienė. Aelita Kensminienė's monograph on riddles, entitled "Lithuanian Riddles: Functioning and Poetics" (2024), is reviewed by Laima Anglickienė, while Jonas Mardosa, discussing the monograph of the late Rūta Žarskienė, "Brass Bands and Orchestras in Traditional Lithuanian Culture" (2024), highlights aspects of the book relevant to the Lithuanian ethnology.

The volume concludes with the information on the conference dedicated to the 90th anniversary of the Lithuanian Folklore Archives, and a full bibliography of the journal compiled by Vilma Daugirdaitė (2021–2025, vols. 61–70).

Modesta Liugaitė-Černiauskienė, Jurgita Ūsaitytė